

FILOLOGIA ȘI ISTORIA SOVIETICĂ MOLDOVENEASCĂ – DIVERSIUNE ȘTIINȚIFICĂ CU SUPTOR IDEOLOGIC ȘI GEOPOLITIC

Doctor habilitat în filologie Vasile BAHNARU
Institutul de Filologie al AȘM

MOLDOVAN SOVIET PHILOLOGY AND HISTORY – SCIENTIFIC DIVERSION WITH IDEOLOGICAL AND GEOPOLITICAL SUPPORT

Summary. This article raises for discussion the legitimacy of ASM's 70 years jubilee celebration. There are analyzed the ways of interpreting the language, the literature and the history of Moldovan Romanians in the Soviet period and we conclude that it would be a sacrilege in relation to those who have been subjected to reprisals, executions, imprisonments, deportations and humiliations because they have defended the scientific truth. The article shows that philology, history and humanities were in Soviet times, obedient slaves of the Soviet ideology and regime and often the results were some diversions or even scientific perversions.

Keywords: literary language, dialect, speech, Romanian language – “Moldovan language”, Romanian people – “Moldovan people”, linguistic theory, literary heritage, scientific diversion, scientific truth, ethnogenesis, national policy, occupation, liberation, right to self-determination, national history, geopolitics, strategy, national interest.

Rezumat. Articolul ia în discuție legitimitatea celebrării jubileului de 70 de ani ai AȘM și, analizând modalitățile de interpretare a limbii, literaturii și istoriei românilor moldoveni în perioada sovietică, ajunge la concluzia că ar fi un sacrilegiu în raport cu cei care au fost supuși represaliilor, execuțiilor, întemnițării, deportărilor și umilințelor pentru că au susținut adevărul științific și că filologia, istoria și științele umanistice erau, în perioada sovietică, sclavi obedienți ai ideologiei și ai regimului sovietic, iar rezultatele acestora erau, de cele mai multe ori, niște diversiuni sau chiar perversiuni științifice.

Cuvinte-cheie: limbă literară, dialect, grai, limbă română – „limbă moldovenească”, popor român – „popor moldovenesc”, teorie lingvistică, moștenire literară, diversiune științifică, adevăr științific, etnogeneză, politică națională, ocupație, eliberare, drept la autodeterminare, istorie națională, geopolitică, strategie, interes național.

0. Se pare că, de la o vreme încoace, Academia de Științe a Moldovei se află într-un ritm alert de preparative febrile pentru a celebra 70 de ani de la constituirea ei. Într-adevăr, la 12 iunie 1946 Consiliul de Miniștri al RSSM și Biroul CC al PC (b) din Moldova a adoptat Hotărârea nr. 583 „Cu privire la crearea Bazei Moldovenești de cercetări științifice a Academiei de Științe a URSS în or. Chișinău”, hotărâre adoptată în urma deciziei din 11 martie 1946 a Guvernului URSS de a organiza la Chișinău Baza de cercetări științifice a AȘ a URSS. Aceasta în anul 1949 a fost transformată în Filiala Moldovenească a Academiei de Științe a URSS, pentru ca la 2 august 1961, în urma Hotărârii Guvernului URSS „Cu privire la crearea Academiei de Științe a RSS Moldovenești” din 26 iulie 1960 și a hotărârii similare a CC al PC din Moldova, Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești și Consiliului de Miniștri al RSS Moldovenești din 29 noiembrie 1960, să fie inaugurată Academia de Științe a RSS Moldovenești.

Așadar, este oare justificat ca noi, comunitatea științifică din Republica Moldova, să celebrăm 70 de ani de la înființarea Academiei de Științe a Moldovei? Academia de Științe a RSS Moldovenești, din ziua instituirii ei, 12 iunie 1946, și până la 27 august 1991, ziua Declarației de Independență a Republicii Moldova, a fost o Academie națională, a apărut ea interesele poporului nostru, s-a aflat în serviciul națiunii noastre? Nu mă pronunț asupra situației din domeniul științelor exacte, naturale etc., destinul științelor socio-umane însă (filologia, istoria, cultura în general) a fost în permanență în vizorul conducerii sovietice de partid și de stat, a constituit obiectivul lor principal în acțiunea de dirijare ideologică a societății.

Am toată convingerea că numai după 27 august 1991 am putea începe să vorbim despre o Academie cu adevărat națională, aflată în serviciul națiunii române din Republica Moldova, argument plauzibil servind faptul că întreaga comunitate științifică s-a pronunțat

de nenumărate ori (în special, în 1994 și 1996) în chestiunea denumirii corecte a limbii noastre, cerând ca articolul 13 din Constituție să fie redactat în conformitate cu adevărul științific, urmând a fi formulat în felul următor: „Limba de stat (oficială) a Republicii Moldova este limba română”. În pofida acestui fapt, Constituția Republicii Moldova (Titlul I, art. 13/1) stipulează că „Limba de stat a Republicii Moldova este limba moldovenească, funcționând pe baza grafiei latine”.

În fine, problema recunoașterii și promovării adevărului științific, adică recunoașterea oficială a glotonimului **limbă română** a fost soluționată pozitiv. Astfel, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a examinat, la 5 decembrie 2013, sesizarea privind interpretarea art. 13 din Constituție și a decis că textul din *Declarația de Independență* prevalează în raport cu textul din Constituție. În baza acestei constatări, s-a precizat că limba română este limba de stat a Republicii Moldova, deoarece acesta este termenul precizat în *Declarația de Independență a Republicii Moldova*. Comunitatea noastră științifică, savanții AȘM sunt în drept să se mândrească că la obținerea victoriei în problema denumirii limbii noastre și-au adus și ei o contribuție care a fost, în mare parte, decisivă la formularea acestei decizii a Curtii Constituționale.

1.0. O altă problemă de suprafață, dar care ține de competența istoricilor, este cea privind modul de interpretare a evenimentelor din 1812, 1918 și 1940 [1]. Cum interpretăm aceste evenimente? Dacă le abordăm de pe poziția călăului (Rusia țaristă, URSS), 1812 și 1940 sunt anii eliberării Basarabiei de sub dominația turcă și de sub ocupația româno-burgheză, iar în anul 1918 a avut loc ocupația Basarabiei de România Regală, în timp ce de pe poziția victimei (a românilor basarabeni), 1812 și 1940 sunt anii când Basarabia a fost ocupată, „ruptă din trupul țării” prin violență de către Rusia țaristă, iar anul 1918 a fost anul Marii Uniri, de revenire a Basarabiei la „trupul țării” [2].

Și de această dată istoricii AȘM și majoritatea cercetătorilor universitari au interpretat evenimentele respective din perspectiva interesului național românesc și din cea a adevărului științific.

Astfel, atât filologii, cât și istoricii onești, aflați în serviciul propriului popor, și-au expus poziția în problema caracterului și denumirii limbii noastre și în modul de caracterizare a evenimentelor de la 1812, 1918 și 1940, iar o eventuală poziție contrară nu aparține decât „savanților” aflați în serviciul unor puteri străine, ostile neamului nostru. Tocmai din aceste considerente promovarea unei istorii antiromânești, a unor pseudoteorii lingvistice confecționate în birourile inamicilor noștri este un fariseism și o minciună,

o abatere gravă și condamnată de la adevărul științific, chiar o diversiune științifică.

1.1. Pentru a ne explica poziția noastră negativă față de perspectiva aniversării AȘM, este necesar să realizăm o retrospectivă istorică și filologică asupra destinului implacabil al românilor basarabeni.

Imediat după ocuparea Basarabiei în 1812, autoritățile țariste instalate în Basarabia, deși nu au interzis utilizarea sintagmei *limbă română*, preferau să facă uz, în administrația publică, de sintagma *limbă moldovenească* [3], mai ales după Unirea Principatelor Române din 1859, pentru a neutraliza o eventuală aspirație de Unire a basarabenilor cu România, adică din considerente politice. Odată cu anularea autonomiei Basarabiei (1828), limba rusă treptat a înlocuit definitiv limba română în administrație, școală și biserică. În ajunul Primului Război Mondial, populația vorbitoare de limba română (numită așa și de lingviștii, etnografuli, inclusiv de politicienii ruși), formată mai ales din țărani neștiutori de carte, avea doar o identitate locală și religioasă – situație determinată de faptul că majoritatea românilor basarabeni nu a cunoscut secolul al XIX-lea al naționalităților și, cu excepția Basarabiei meridionale între 1856–1878, nu a participat la constituirea statului național unitar român, fiind privați de dreptul de a-și manifesta componentele fundamentale ale identității sale, fapt ce are repercusiuni grave asupra conștiinței lor naționale până în prezent.

Țarismul a promovat în Basarabia din perioada 1812–1918 o politică de deznaționalizare, având drept scop declarat „identificarea provinciilor cucerite cu statul cuceritor”. În această ordine de idei este edificatoare opinia lui F. Vișel, viceguvernator al Basarabiei (1824–1826): „Am ferma convingere că pentru a cârmui în liniște provinciile cucerite, trebuie să le identificăm cu statul cuceritor, căci altfel ele vor slăbi puterea. Aici nu mai avem nevoie de argumente. Marii cuceritori – Friedrich, Ecaterina, Napoleon – procedau la fel” [4]. Tocmai din aceste considerente erau editate manuale și dicționare rus-române urmărindu-se doar studierea aprofundată a limbii ruse și „în rădăcinarea în Basarabia a unui dialect apropiat limbii slave” [5].

1.2. Dacă țarismul promova „opera lui de eliberare” prin înăbușirea spiritului național, prin interzicerea limbilor naționale, Puterea Sovietică a elaborat o strategie perfidă de deznaționalizare, adoptând o politică națională remarcabilă prin ambiguitatea ei, care întrunea (simultan sau succesiv) rusificarea, internaționalismul și susținerea naționalismelor locale.

Se știe că, inițial, după Unirea din 1918 a Basarabiei cu patria-mamă, România, Rusia Sovietică a încercat

cat sa redobândească Basarabia prin metode politico-diplomatice, considerându-se moștenitor de drept al teritoriului dintre Prut și Nistru, anexat de Imperiul țarist în 1812. Dar, convingându-se că această cale nu avea sorți de izbândă, a creat o formațiune pseudostatală – RASS Moldovenească, în cadrul Ucrainei sovietice, care avea misiunea să exercite influență asupra românilor basarabeni în vederea recucerii și sovietizării Basarabiei, urmărind, în perspectivă, bolșevizarea României și a Balcanilor.

Formată în 1924, RASSM a devenit poligon de experimentare a tezelor bolșevice vizând deznaționalizarea românilor, ștergerea memoriei românești și inventarea unei noi limbi și a unui „nou popor, moldovenesc”, diferit de românii din dreapta Prutului. Totodată, crearea RASSM a reprezentat nu numai un jalon important în destinul românilor din Basarabia și Transnistria, dar și în destinul tuturor românilor, evenimentul respectiv individualizându-se prin semnificația sa contradictorie, mai ales din cauza consecințelor imediate, dar și efectelor de perspectivă. Astfel, constituirea RASSM dispune și de o particularitate pozitivă: crearea unui stat românesc (moldovenesc) pe un teritoriu unde acesta nu a existat niciodată și ca urmare, contrar adevăratelor intenții ale Moscovei, acest stat a contribuit, într-o anumită măsură, la conservarea și emanciparea elementului românesc (moldovenesc) într-o zonă unde acesta era pe cale de dispariție.

De altfel, actualul stat Republica Moldova își „datorează” existența tocmai constituirii RASSM. Consecințele negative ale acestui eveniment sunt însă mai numeroase, mult mai complicate și mai complexe: includerea în componența RASSM a unor raioane aproape în exclusivitate ucrainene a transformat grupul etnic de moldoveni dintr-un grup majoritar în unul minoritar, fapt ce a contribuit la accelerarea procesului de deznaționalizare și de asimilare a moldovenilor. În același timp, impunerea unui jargon grotesc artificial și rusificat nu urmărea altceva decât crearea unei pseudo-conștiințe „naționale”, această politică antiromânească devenind laitmotivul propagandei sovietice oficiale în relațiile dintre România și URSS. Așadar, procesul de înstrăinare între români, început la 1812, obține acum cote maxime. Să reținem că obiectivele strategice ale Rusiei erau strămtorile Bosfor și Dardanele, dominarea asupra Balcanilor, iar Basarabia servea drept un culoar geopolitic și strategic pentru a pătrunde, prin Dobrogea, în Balcani, realizându-se astfel dezonclavizarea Rusiei care, prin Balcani și prin strămtori, putea accede la mările calde. Cu alte cuvinte, intențiile geopolitice și strategice ale URSS constituiau o diversiune politică și militară la adresa României.

Prin urmare, Rusia Sovietică a încercat, inițial, să redobândească Basarabia prin metode politico-diplomatice, dar după ce s-a convins că această cale nu are sorți de izbândă, a fost creată, în Transnistria, o formațiune pseudostatală: Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (RASSM), prin care se dorea promovarea expansionismului bolșevic având misiunea să exercite influență asupra românilor basarabeni în vederea recuceririi și sovietizării Basarabiei, urmărind, în perspectivă, bolșevizarea României și cucerirea Europei.

1.2. În perioada de constituire a RASSM s-au evidențiat două tendințe diametral opuse: una prevedea promovarea limbii române, chiar dacă o numeau „moldovenească”, în calitate de limbă oficială și de studii în RASSM (cei mai mulți adepți ai acestei opinii regăsindu-se în sânul emigranților români stabiliți la Moscova), iar alta se pronunța pentru a pune la baza limbii noii autonomii graiul din zona orașului Balta, scris cu litere rusești (majoritatea acestora fiind la Odessa și la Tiraspol). În acest context, este interesant să amintim că, în Tezele elaborate în Ucraina la începutul anului 1924 cu privire la principiile organizării învățământului moldovenesc în RASSM, se optează fără echivoc pentru glotonimul limbă română și pentru scrierea cu alfabet latin a limbii vorbite de moldovenii din guberniile Odessa, Podolsk, Ekaterinoslav și Donețk. Tezele recomandă următoarele: „în situația actuală a moldovenilor ni se pare rațional din punct de vedere politic și cultural să se treacă – pentru dezvoltarea și educarea lor – la alfabetul latin și la limba română ca fiind o limbă mai dezvoltată din punct de vedere cultural” [6].

În definitiv, a învins curentul proletcultist sau autohtonist, întrucât politica lingvistică și culturală era dominată de tratamentul sociologist-vulgar al caracterului de clasă al culturii, inclusiv al limbii. Anume această atitudine a contribuit la includerea limbii în categoria limbilor neografe, RASSM devenind un poligon al marrismului (de la numele lingvistului sovietic N.A. Marr) unde pseudo concepția „două clase – două ideologii”, „două limbi – două literaturi” a fost dusă până la absurd. Astfel, crearea RASSM a declanșat crearea „poporului moldovenesc” și a „limbii moldovenești” în opoziție cu poporul român și limba română.

Comisarul poporului pentru educație în RASSM între 1928–1930, Pavel Chioru, sublinia importanța politică a lingvisticii la malurile Nistrului, care își pierde astfel calitatea de știință, devenind un simplu instrument politic. El susținea că limba română standardizată la București era sub controlul burgheziei române, fiind orientată către limba franceză, și era de

păreră că amestecul de limbă obținut astfel nu putea fi înțeles de populația Basarabiei. Diferențele dintre graiurile limbii române deveneau astfel pentru Pavel Chioru elemente ale luptei de clasă: „Putem folosi aceste diferențe dintre limba clasei conducătoare și limba clasei exploatate, dacă nu pierdem din vedere aspectele politice ale pronunției noastre” [7].

Eforturile pentru inventarea unei „limbi moldovenești” separate de limba română au continuat prin publicarea unei prime gramatici a acestei limbi de către Leonid Madan, șeful secției de lingvistică din cadrul Comitetului Științific Moldovenesc al RASSM. În introducerea la gramatica sa, Leonid Madan susținea că „limba moldovenească” evoluase de-a lungul secolelor ca un amestec al limbii latine și al limbilor triburilor băștinașe, iar influențele triburilor migratoare (polonezi, turci, ucraineni și ruși) au dus la apariția unui „popor moldovenesc” care vorbește o „limba moldovenească” distinctă. În sprijinul acestor afirmații lingvistice, Leonid Madan aduce argumente antropometrice, afirmând că moldovenii au „o structură craniană alungită” în vreme ce românii au „capete rotunde” (!).

Pentru a-i asigura un fundament științific elucubrațiilor sale și pentru a le justifica din punct de vedere practic, în toamna anului 1926, în capitala RASSM, or. Balta, „începe să funcționeze Comitetul Științific Moldovenesc” (un fel de Academie de Științe, pe atunci), „cărui îi revine sarcina de a cerceta și realiza problemele principale legate de dezvoltarea culturii poporului moldovenesc”, având „printre chestiunile, care se cereau studiate și rezolvate științificește” moștenirea literară, „deși accentul principal în activitatea acestui for cădea, în primul rând, pe unele aspecte practice ale limbii și învățământului public” [8]. Ca urmare, în 1926, un grup de intelectuali proletari, în frunte cu „cel mai cunoscut lingvist al epocii”, L.A. Madan, școlit la Kiev, și-a început activitatea de elaborare a normelor „limbii moldovenești”. Ca bază a „noii” limbi literare a luat graiul popular al moldovenilor transnistreni, ucrainizat și rusificat, decretând: „Limba moldovenească, în care grăiești amu norodu moldovnesc, este limbă sînistătătoare, diosăghitî di limba românească, și sî diosăghești și di limba tuturor cărților moldovnești, tipăriti pînă la organizarea RASSM”. Într-un articol publicat la 24 noiembrie 1926 în oficiosul *Plugarul Roș* din RASSM, L.A. Madan proclamă: „Nu oamini grăiesc după vrîo gramaticî anumitî, dar gramatica s’alcătuieste după vorba oamenilor... Gramatica pentru om, dar nu omul pentru gramaticî”, astfel ca aceasta să fie „cât mai ușoară și mai înțeleasă di masîli largi” [9].

Mai mult, fiind etichetată drept o limbă neografă, un autor rus, într-o trecere în revistă a politicii culturale din RASSM, afirmă că limba moldovenească și

literatura ei sunt încă în stadiul „acumulărilor primitive” de forțe culturale; din cauza nivelului scăzut de dezvoltare în perioada țaristă, cultura moldovenească a fost, mai mult decît în orice parte a uniunii, un adevărat „copil al revoluției din octombrie” [10]. Totodată, limba „moldovenească” era considerată, de angajații politici ai Comitetului Științific Moldovenesc, drept o limbă est-slavă, formată în urma unei „simbioze” a elementelor geto-dace cu elementele limbilor est-slave.

1.3. De altfel, toate invențiile pretins teoretice în probleme de limbă, de etnogeneză și de istorie a românilor moldoveni au fost elaborate în conformitate cu prescripțiile teoretice ale lui V. Lenin. Astfel, marile teroriste din secolul al XX-lea, ideologul bolșevic și adeptul revoluției mondiale, V.I. Lenin, afirma, inspirându-se din literatura filosofică a vremii, că în situația în care teoremele matematice ar contraveni intereselor de partid, acestea ar fi declarate ca fiind false, contrafăcute, eronate. Așadar, teoriile, care în mod sistematic nu admit nicio contradicție și sunt confirmate prin probe evidente constatate empiric, sunt declarate pseudo-științifice și capătă, consideră Karl Popper, datorită unor interese de grup, fanatismului sau nepăsării – un caracter ideologic [11], așa cum a procedat V.I. Lenin. Fidel părintelui lor ideologic, tocmai în acest mod au procedat falsificatorii istoriei noastre naționale și plămuitorii „limbii moldovenești” și ai „poporului moldovenesc”, acordând unor teorii false statutul de adevăr științific, comițând o fraudă de drept comun, numită în popor minciună. Adevărul despre istoria, limba și identitatea poporului nostru se bazează pe știința istorică, lingvistică și etnologie, ei, ideologii sovietici, în schimb, au pus la baza pseudoteoriei lor interesele imperiale ale Rusiei Sovietice, preocupările de partid și intențiile geopolitice, strategice, ideologice și militare.

1.4. După doar câțiva ani s-a ajuns la constatarea că „limba moldovenească” creată în laboratoarele Comitetului Științific Moldovenesc este pur și simplu neinteligibilă. În mod oarecum surprinzător, printr-o rezoluție adoptată la 2 februarie 1932, Biroul Comitetului Regional din Moldova al Partidului Comunist (b) din Ucraina aprobă „trecerea RASSM la alfabetul latin” și editarea clasicii marxism-leninismului (Marx, Lenin, Stalin) în „limba moldovenească”. Născocirile lingvistice ale grupului Madan sunt respinse, reproșându-i-se printre altele că nu a introdus în noul vocabular „cuvintele create de revoluție”, precum *colhoz*, *orânduială colhoznică* sau *Puterea Sovietică* și în scurtă vreme s-a acceptat alfabetul latin și formele limbii române literare în RASSM [12], păstrându-se

totuși denumirea „limbă moldovenească”. În 1932, a fost retipărită gramatica limbii moldovenești care nu era altceva decât gramatica limbii române – în mod semnificativ din comitetul științific care a scris aceasta lucrare făcea parte și Leonid Madan, cel care cu doar câțiva ani înainte susținea că limbile română și moldovenească sunt total diferite. În 1938, în RASSM s-a revenit brusc, cu pușca, la curentul moldovenizator și la așa-zisa „limbă moldovenească”.

1.5. De altfel, înființarea RASSM a semnalat, în mintea politrucilor savanți sovietici, cristalizarea unui nou argument împotriva Unirii Basarabiei cu România. Astfel, după încheierea războiului civil din Rusia Sovietică, a fost formulată „teoria” conform căreia majoritatea populației din Basarabia constituia un grup etno-național distinct în raport cu cel românesc, iar înglobarea basarabenilor într-un stat românesc unitar le-a uzurpat dreptul lor la autodeterminare națională. Prin urmare, sovieticii au renunțat, pe la mijlocul anilor 1920, la argumente juridice, politice și chiar etnice în apărarea pretențiilor lor asupra Basarabiei și au început să-și elaboreze propria lor viziune a „moldovenismului”, poziție antiistorică și opusă opiniei intelectualilor ruși, inclusiv liderului acestora, V.I. Lenin, care recunoșteau apartenența basarabenilor la poporul român.

Chiar dacă în două opere definitorii asupra istoriei și etnografiei Basarabiei, publicate după revoluție [13], etnograful rus L.S. Berg considera eticheta de *moldovean* ca pe ceva pur geografic și nicidecum etnic: moldovenii sunt români ce locuiesc în Moldova, Basarabia și părțile învecinate ale guberniilor Podolia și Herson; un număr mic locuiesc de asemenea în gubernia Ekaterinoslav; elemente dialectale ne semnificative îi deosebesc de românii din Valahia, numiți și valahi [14]. Vladimir Dembo, în pofida opiniei lui L.S. Berg, dar din considerente geopolitice, susține că între români și moldovenii din Basarabia există prea puține afinități din cauza înglobării acestora din urmă în Imperiul Rus cu o sută de ani în urmă [15]. Iar în altă lucrare același Dembo a adus două argumente noi în favoarea cedării Basarabiei de către români Uniunii Sovietice: în primul rând, el susținea că moldovenii nu reprezentau atât o națiune aparte, cât o clasă socială aparte, întrucât populația moldovenească din Basarabia ar fi fost formată mai ales din țărani refugiați din Valahia și Moldova vestică din cauza asupririi sociale și stabiliți la est de Prut cu un secol în urmă, descendenții acestor țărani liberi având astfel prea puține în comun cu foștii lor stăpâni de la vest de Prut [16]. În al doilea rând, Dembo era de părerea că țărani refugiați care formau baza identitară a Moldovei moderne nu se opriseră la Nistru, ci se așezaseră și în regiunea Transnistria, înglo-

bată după 1924 în RASSM. Astfel, populația RASSM era „îndeaproape înrudită, prin legături de sânge, cu populația Basarabiei” [17].

Ulterior, pseudoteoria lui V. Dembo și-a aflat continuare teoretică în scrierile lui N.S. Derjavin, membru titular al AȘ a URSS, specialist în etnogeneza slavilor, autorul studiului *Despre originea poporului moldovenesc*, în care susținea că moldovenii ar fi „descendenții direcți ai populației locale slave străvechi”, iar „limba moldovenească” ar fi „limbă de proveniență slavă”, întrucât nu există probe istorice „de a vedea la temelii nucleului istoric al norodului moldovenesc vreun alt norod, decât slav” [18] și ale altui „teoretician” rus, A. D. Udaltov, care argumenta, la o sesiune din august 1945 a Institutului de Istorie, Limbă și Literatură desfășurată la Chișinău, că „poporul moldovenesc”, deci și limba sa, s-au format ca urmare a „încrucșării” elementelor vestice latine cu elemente estice slave” [19], concepția acestuia fiind o continuare a opiniei etnografului S. P. Tolstov [20].

Interesele geopolitice ale URSS au determinat conducerea sovietică de partid de la Moscova să recruteze, pe de o parte, un număr impresionant de savanți cu renume dar obedienți față de regim, iar pe de alta, cadre locale – în majoritate semianalfabeți, oportuniști și cozi de topor, pentru a demonstra existența unui „popor moldovenesc” și a „limbii moldovenești”, cu caracteristici distincte în raport cu poporul român și limba română. În acest scop, încă în 1939, *Comitetul Științific Moldovenesc* a fost reorganizat în *Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în Istorie, Economie, Lingvistică și Literatură*, institut care a stat la baza viitoarelor institute academice de istorie, de economie și de filologie.

1.6. Românii și limba română aveau să fie din nou victimele cruntei rusificări și ale vendetei bolșevice după constituirea, la 2 august 1940, a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești (RSSM), prin ocuparea Basarabiei de Uniunea Sovietică și „unirea” sa cu RASSM.

În anii postbelici, elucubrațiile teoretice și fanteziile istorice din RASSM au fost preluate și „fundamentate științific” în lucrări despre istoria Moldovei semnate de N.A. Mohov, A.M. Lazarev, V.I. Țaranov [21] etc. După reocuparea Basarabiei în 1940, polemica privitoare la identitatea poporului dintre Prut și Nistru și la denumirea limbii a continuat în chiar forme marxist-leniniste. Astfel, în 1964 savanții români au găsit o cale de a repune problema Basarabiei publicând notele lui Karl Marx despre români, note care menționau nedreptatea anexării Basarabiei în 1812. Tot acum, conducerea de la București pune în fața Moscovei

problema retrocedării tezaurului și arhivei de partid, fiind discutată tangențial și problema Basarabiei, iar la Congresul al III-lea al Uniunii Scriitorilor din Moldova a fost pusă problema revenirii la alfabetul latin, a fost luată în discuție situația deplorabilă a limbii române în RSSM, reducerea domeniilor de funcționare a limbii române, transformarea școlilor naționale în școli mixte etc., ceea ce a determinat CC al PC a Moldovei să adopte Hotărârea din 23 decembrie 1965 „Cu privire la starea educării marxist-leniniste a oamenilor muncii și măsurile pentru îmbunătățirea ei”, în care se dau indicații categorice Academiei de Științe în vederea elaborării unor studii istorice și filologice asupra acestor probleme. Astfel, ca urmare a acestei decizii, în 1974 a fost publicată la Chișinău sub semnătura istoricului Artiom Lazarev volumul *Statul moldovenesc sovietic și problema Basarabiei* care constituie până în prezent o sinteză a argumentelor „moldovenizatoare”.

Așadar, după cel de-al Doilea Război Mondial și mai ales după Congresul al III-lea al Uniunii Scriitorilor din RSS Moldovenească din 14-15 octombrie 1965, istoricii sovietici din RSSM și-au elaborat, la indicația CC al PC a Moldovei, concepția proprie despre identitatea etnică a moldovenilor, inspirându-se din teoria istoricului rus A.D. Udalțov care susținea că poporul moldovenesc și limba moldovenească reprezintă o simbioză a elementelor latine și a celor est-slave, deosebindu-se astfel de poporul român și de limba română [22]. Totodată, în circuit au fost lansați termenii *națiunea moldovenească burgheză* și *națiunea moldovenească socialistă* [23].

În opinia lui A.M. Lazarev, ideologul principal al „moldovenismului” sovietic, după anexarea Basarabiei din 1812 de Imperiul țarist și până în 1918, „națiunea burgheză moldovenească s-a format paralel și concomitent cu națiunea burgheză română. Cu toate acestea procesele respective s-au produs în mod independent unul în raport cu altul. Moldovenii din Basarabia și cei de pe malul stâng al Nistrului nu au participat și nici nu puteau participa la constituirea națiunii române, tot așa cum românii nu au participat și nu au putut participa la constituirea națiunii moldovenești” [24].

Mai mult, N.A. Mohov, unul dintre autorii de bază ai falsului despre etnogeneza moldovenilor și în problema falsificării istoriei românilor [25], îi separă în mod diabolic, încă din secolele II-III e.n., pe viitorii români de viitorii moldoveni, și anume: românii ar provenii de la dacii romanizați, numiți de străini – valahi, iar moldovenii, inclusiv limba lor – din simbioza volohilor cu slavii de est. Așadar, nu de la Râm, ci de la volohi ne tragem!

După plâsmuirea diabolică a etnogenezei moldovenilor, fabricarea națiunii burgheze moldovenești

(nu într-un stat național, ci într-o gubernie țaristă oprimată, fără limbă literară și fără dreptul de a o folosi în administrație, școală, biserică etc., fără conștiință națională, în condițiile unei rusificări galopante etc.) și a națiunii socialiste moldovenești (fără scriitori de valoare clasicilor, care ar fi creat o limbă literară, fără o limbă maternă exemplară, fără posibilitatea de a-și valorifica moștenirea culturală și literară, fără conștiință națională etc.) au fost realizate printr-un gest de iluzionist, tot așa cum s-a procedat la fabricarea altor națiuni și limbi sovietice: națiunea carelă și limba carelo-fină, nu finlandeză; națiunea și limba tadjiacă, și nu iraniană modernă etc. Prin urmare, limba „moldovenească” – limbă est-romanică mai de răsărit decât româna – a fost creată din falsuri (dezvoltarea în condiții istorice, geografice și politice noi, influențe și împrumuturi masive din limbile rusă și ucraineană etc.).

2.0. Dacă în perioada sovietică promovarea ideii moldovenismului era parțial justificată pentru conservarea identității, deși mulți intelectuali care promovau această doctrină erau învinuiți de naționalism local sau românesc camuflat (evident, cu excepția ideologilor oficiali ca A. Lazarev, N. Mohov etc.), în prezent, a promova moldovenismul înseamnă a adera la o doctrină istorică depășită, la o ideologie de stat perimată și a dispune de o viziune patologică asupra lumii.

În linii mari, am putea conchide că în procesul de falsificare a istoriei românilor din Basarabia și din Transnistria istoricii sovietici au apelat la doctrina moldovenismului care include câteva elemente: 1) negarea originii comune a românilor din perioada medievală, deși primele izvoare scrise care se referă la populația de la est de munții Carpați o numește „valahi/volohi”, denumire folosită și pentru locuitorii din interiorul arcului carpatic și de la sud de Carpați; 2) negarea unirii principatelor Valahia și Moldova din 1859 și apariția României; 3) respingerea validității unirii Basarabiei cu România în anul 1918, considerându-se că Basarabia – deși această provincie își pierduse orice formă de autonomie încă din 1828 – a rămas continuatoarea statului medieval Moldova [26].

După declararea Independenței, nostalgicii, forțele ostile independenței și ignoranții au continuat să mizeze pe ideea existenței unei „limbi moldovenești” și a unui „popor moldovenesc”. Și au procedat în acest fel din cauză că erau fie îndoctrinați de ideologia sovietică, fie în serviciul agenților rusești, fie ignoranți (dar mai puțin probabil).

Dacă până adineaori adepții moldovenismului erau, de cele mai multe ori, străinii, nostalgicii și agenții regimului sovietic, în prezent aceștia sunt oameni politici, mulți dintre care la declararea Independenței

nu aveau decât 20-30 de ani, și nu ne rămâne decât să-i bănuim de colaboraționism cu forțele străine, ostile independenței Republicii Moldova, forțe care, fiind conștiente de ireversibilitatea revenirii la URSS, fac tot posibilul pentru a ține Republica Moldova în zona de influență politică și economică a Rusiei, chiar dacă aceasta se declară susținătoare ardentă a principiilor democratice, rămânând în realitate tot atât de avidă de teritoriile străine ca și predecesora sa, URSS (a se vedea în această ordine de idei agresiunea Rusiei asupra Republicii Moldova, a Georgiei și a Ucrainei).

3.0. Limba română literară, în forma ei îngrijită, scrisă sau vorbită, este, în general, o limbă *unitară*. Această *unitate* a limbii noastre, trăsătură remarcabilă și subliniată de numeroși lingviști români și străini, este mai pregnantă, în comparație cu alte limbi romaniice și/sau neromaniice europene (care pot prezenta deosebiri regionale mult mai mari). Evident, *unitatea* nu exclude *varietatea*, în sensul că există în interiorul limbii române *deosebiri* regionale, acestea fiind grupate în trei graiuri: *muntenesc*, *bănățean* și *moldovenesc*, iar după alții, numărul lor ar fi de patru graiuri, adică cele trei amintite + cel *crișean* (Emil Petrovici); în fine, se identifică și un al cincilea grai, *maramureșean*, inclus în tabloul dialectal românesc de Sever Pop [27].

În această ordine de idei amintim că niciun lingvist-dialectolog român sau străin nu a identificat vreodată un grai *basarabean* și, cu atât mai puțin, o limbă *basarabeană* („moldovenească”), pentru simplul motiv că graiul vorbit în Basarabia este unul și același cu graiul vorbit în Moldova, provincie istorică a statului unitar român România, sau în alte zone mai restrânse ale României. Dacă în tabloul dialectal românesc nu există un grai *basarabean*, cu atât mai mult nu există o limbă *basarabeană* literară: limba literară vorbită azi în Basarabia este și trebuie să fie limba română literară.

4.0. În raport cu denumirea limbii, situația nu este chiar atât de complicată, aici intervenind nu atât factorul obiectiv, cât cel subiectiv, de natură politică – interesul unor anumiți indivizi. Este adevărat că, după formarea Moldovei medievale, s-a încercat ca limba vorbită aici să fie numită „limbă moldovenească”. Acest glotonim nu era utilizat în sens terminologic sau cu scopul de a denumi o altă realitate decât cea denumită de sintagma „limbă română” sau „valahă”, ci pentru a denumi limba română vorbită în Moldova. Mai mult decât atât, cărturarilor medievali erau conștienți de existența unei limbi literare unice, românești, și căutau să scrie astfel încât lucrările lor să fie înțelese de către toți vorbitorii de limbă română, indiferent de originea lor provincială.

Evident, alături de sintagma „limbă română” era

utilizată sintagma „limbă moldovenească” cu sensul „limbă română vorbită în Moldova”.

În fine, să reținem că sintagmele *limbă română* și *limbă moldovenească* se aflau în raport de complementaritate până la mijlocul secolului al XIX-lea, adică erau folosite alternativ în calitate de sinonime, realitate specifică pentru Moldova, dar nu și pentru Muntenia sau Transilvania. Odată cu Unirea Principatelor din 1859, îmbinarea *limbă română* s-a generalizat, obținând, totodată, statut terminologic. De acum înainte, îmbinarea *limbă moldovenească* se întâlnește sporadic, iar adjectivul *moldovenesc* nu se mai folosește cu referire la limbă, ci numai ca atribut al unor substantive de tipul *oraș*, *târg*, *grai*, *localitate*, *pronunție*, *sat*, *specific*, *vorbire* etc.

5.0. Totodată, se cere să amintim că înființarea *Comitetului Științific Moldovenesc* (1926), a *Institutului Moldovenesc de Cercetări Științifice în Istorie, Economie, Lingvistică și Literatură* (1939), a *Bazei Moldovenești de cercetări științifice a Academiei de Științe a URSS* (1946), a *Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS* (1949) și a *Academiei de Științe a RSS Moldovenești* (1961) au avut drept scop principal „fundamentarea” științifică a existenței a două limbi est-romaniice – moldovenească și română – și a două popoare est-romaniice – moldovenesc și român, inclusiv a două etnogeneze distincte – românii sunt valahi și continuatori ai dacilor romanizați, iar moldovenii au apărut din volohi, continuatori ai dacilor liberi, prin simbioză cu slavii de est. Acestea erau două aberații cu tentă științifică elaborate pentru a justifica raptul Basarabiei din 1812 și 1940, iar Academia de Științe a fost creată tocmai pentru a demonstra aceste neadevăruri.

Mai mult, nu este accidental faptul că primele institute academice au fost create pe baza unui institut existent (*Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în Istorie, Economie, Lingvistică și Literatură*) și aveau o singură misiune: „să ne elaboreze” limba și literatura noastră „moldovenească”, istoria noastră națională în conformitate cu interesele URSS, pe baza teoriei naționale leniniste. Pentru a realiza acest deziderat „ambitios” au fost antrenați specialiști de la Moscova, savanți autohtoni, dar mai ales politrucii de orientare lingvistică proletcultistă din Transnistria, deși aceștia nu dispuneau de probe științifice, în afară de falsuri, minciuni și diversiuni științifice. Din aceste considerente suntem în drept să formulăm următoarea concluzie: „filologia și istoria sovietică moldovenească” sunt un fals, o minciună „științifică”, iar în ultimă instanță nu sunt decât o diversiune și o perversiune științifică, machiată din abundență cu „ideologie pro-

letară”, „prietenie dintre popoare” și „viitorul luminos” al oamenilor muncii. Toate instituțiile științifice de orientare umanistică erau declarate ideologice și ținute în permanență sub controlul sever al politrucilor de la ideologia partidului unic. Acestea sunt în linia mari probele pentru care nu susțin ideea celebrării jubileului de 70 de ani ai AȘM.

Evident, organizarea Academiei de Științe a avut și un impact pozitiv asupra evoluției în continuare a științei în republică – mai ales a științelor exacte și a științelor naturii, diversificării domeniilor de investigații, dezvoltării cercetărilor fundamentale în ramurile moderne ale științei contemporane, valorificării patrimoniului științific, istoric și cultural, inclusiv în soluționarea unor probleme de lingvistică și de literatură, a implementării în economia națională a rezultatelor cercetărilor științifice.

Înainte de a încheia aceste rânduri, este necesar să menționez că ideologia comunistă, politica națională leninistă au dat faliment, probă supremă a acestei concluzii servește dispariția URSS de pe mapamond, iar odată cu dispariția URSS Academia de Științe s-a eliberat de sub tutela ideologică a partidului unic.

În fine, aș mai avea o doleanță. Mi-aș dori să ajungem la vremea când toate drepturile asupra problemelor referitoare la știință în general și la lingvistică, literatură, istorie, cultură și etnologie să fie declarate ca fiind de competența Academiei, pentru a exclude orice imixtiune a politicului în domeniile respective. Aceste drepturi urmează să fie transmise Academiei printr-o decizie specială a Parlamentului, iar dispozițiile în cauză să aibă statut de lege.

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE

1. În această ordine de idei este concludentă organizarea Conferinței Științifice Internaționale „Basarabia – 1812. Problemă națională, implicații internaționale”, 14-16 mai 2012, Chișinău – Iași de către Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Istorie, Stat și Drept; Academia Română, Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”; Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău. A se vedea materialele conferinței: Basarabia – 1812. Problemă națională, implicații internaționale, 14-16 mai 2012, Chișinău – Iași. București: Editura Academiei Române, 2014.

2. Bahnaru V. Meandrele culturii românești din Basarabia de sub ocupație țaristă. În: Basarabia – 1812. Problemă națională, implicații internaționale, 14-16 mai 2012, Chișinău – Iași. București: Editura Academiei Române, 2014, p. 631-653.

3. A se vedea în această ordine de idei: Margela Ș. Российско-румынская грамматика. Gramatica Rusească și Rumânească, (St Petersburg, 1827), care nu reprezintă, în realitate, decât un elementar manual de limbă rusă tradus în limba română scrisă cu caractere chirilice, fiind utilizat

în învățământul din Basarabia până la 1840; Ghinculov I. Начертание правил валахо-молдавской грамматики (St Petersburg, 1840); Doncev I. Cursulu primitiv de limbă rumână compus pentru sholele elementare și IV clase gimnasiale. Chișinău, 1865, elaborat și publicat cu caractere latine.

4. Varta I., Dragnev D. Istoria Românilor. Epoca modernă. Chișinău: Civitas, 2005, p. 117.

5. Arhiva Centrală Istorică de Stat a URSS din St. Petersburg, fond. 733, reg. 78, d. 1043; apud: Iova I. I. Doncev și istoria apariției manualelor lui. În: Revistă de lingvistică și știință literară. nr.1, 1993, Chișinău.

6. Arhiva regională din Odessa, f. nr 150, op. 1, unitate de păstrare 811.

7. În problema politicii lingvistice din RASSM a se consulta: Negru Elena. Politica etnoculturală în RASS Moldovenească. Chișinău: Prut Internațional, 2003, p. 31; Bahnaru V. Calvarul limbii române în timpul dominației sovietice (studiu și documente de arhivă). Chișinău: Elan Poligraf, 2015, p. 5-74.

8. Corbu H. Permanența moștenirii literare. În: Filologia sovietică moldovenească. Chișinău: Știința, 1974, p. 134.

9. Negru Elena, Op. cit., p. 32.

10. Державин К. Н. Литературное строительство в социалистической Молдавии. În: Труды Института славяноведения Академии Наук СССР, 1932, nr. 1, p. 239.

11. Popper K. R. Logica cercetării. Trad. rom. M. Flonta, Al. Surdu, E. Tivig. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 50.

12. În acest context este necesar să menționăm că scriitorii din perioada dată practicau o limbă română literară, cu nimic inferioară românei din Regatul Român, chiar dacă mai făceau uz de unele elemente regionale (caracteristică specifică, de altfel, tuturor literaturilor lumii) și de unele rusisme. În această ordine de idei sunt concludente scrierile semnate de Mihail Andriescu (1898–1934), Mihai Baluh (1894–1943), Iacob Doibani (1913–1968), Nistor Cabac (1913–1941), Alexandru Caftanachi (1910–1943), Pavel Corneliu (1883–1943), Ion Corcinschi (1915–1943), Constantin Coșărau (1862–1934), Samuil Lehtser (1901–1943), Toader Mălai (1890–1942) etc. A se vedea în această privință: Cântăreți ai primelor cincinale. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1974.

13. Берг Л.С. Бессарабия: страна, люди, хозяйство. Петроград: Огни, 1918; Берг Л. . Население Бессарабии: этнографический состав и численность. Петроград: Российская Академия Наук, 1923.

14. Берг Л. С. Население Бессарабии..., p. 29.

15. Дембо В. Никогда не забыть! Кровавая летопись Бессарабии. Москва: Красная Новь, 1924; Державин К. Н., Литературное строительство в социалистической Молдавии. În: Труды Института славяноведения Академии Наук СССР, 1932, nr. 1, p. 239-296.

16. Дембо В. Советская Молдавия и Бессарабский вопрос. Москва: Издательство отдела Общества бессарабцев, 1925.

17. *Ibidem*, p. 15; Державин Н.С. Происхождение молдавского народа». În: Советская наука, № 12, 1940,

p. 7. Citat după: Ciobanu I. Despre unele probleme ale dezvoltării limbii moldovenești”. În: *Moldova socialistă din 22 martie 1950*.

18. Informația despre acești „savanți” și „teoriile” lor a se vedea în: Negru Gh. *Politica etnolingvistică în R. S. S. Moldovenească*. Chișinău: Prut Internațional, 2000, p. 85.

19. Удальцов А.Д. Теоретические основы этногенетических исследований. In: *Ученые записки Института истории, языка и литературы*. Т. 1, Chișinău, 1948, p. 12. Citat după: Ciobanu I. Despre unele probleme ale dezvoltării limbii moldovenești”. În: *Moldova socialistă din 22 martie 1950*.

20. Толстов С.П. «„Нарцы” и „волохи” на Дунае». În: *Советская этнография*, t. 2, Moscova, 1948, p. 35-37. Citat după: Ciobanu I. Despre unele probleme ale dezvoltării limbii moldovenești”. În: *Moldova socialistă din 22 martie 1950*.

21. Лазарев А. Формирование молдавской буржуазной нации. Кишинев: Штиинца, 1978, 220 p.; Мохов Н.А. Молдавия эпохи феодализма. (От древнейших времен до начала XIX века). Кишинев: Карта молдовеняскэ, 1964, 440 p.; Мохов Н.А. *Studii de istorie asupra formării poporului moldovenesc*. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1983, 136 p.; Царанов В.И. (ред.) *История Молдавской ССР с древнейших времен до наших дней*. Кишинев: Штиинца, 1984, 551 p. etc.

22. Кушко А., Таки В. „Кто мы?” *Историографический*

выбор: румынская нация или молдавская государственность? În: *Ab Imperio*. 2003, nr. 1, p. 485-495. A se vedea și: Cojocar Gh. E. „Dezghetu” lui N. Hrușciiov și problema Basarabiei. Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2014, p. 6.

23. Лазарев А. Молдавская советская государственность и бессарабский вопрос. Кишинев, 1974.

24. *Ibidem*.

25. Мохов Н. А. Молдоване. Кишинев: Карта молдовеняскэ, 1977.

26. Cojocar Gh. „Dezghetu” lui N. Hrușciiov și problema Basarabiei. Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2014, p. 10; [30http://mo.uncyclopedia.info/wiki/Moldovenism](http://mo.uncyclopedia.info/wiki/Moldovenism).

27. Bulgăr Gh. *Problemele limbii literare în concepția scriitorilor români*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1966, p. 81-185; Gheție I. *Baza dialectală a limbii române*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975, p. 377-622; Gheție I. *Istoria limbii române literare*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1978, p.188-217; Ivănescu G. *Istoria limbii române literare*. Iași: Edita Junimea, 1980; Ivănescu G. *Studii de istoria limbii române literare*. Iași: Junimea, 1989; Macrea D. *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1978, p. 123-444; Mihăescu N. *Dinamica limbii române*. București: Albatros, 1976; Rosetti A. *Istoria limbii române*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1978 etc.

Eleonora Romanescu. *Armenia. Tahotzor*, u.p. 120 × 165 cm, 1972